

א, נא

ובנסע המשכן יורידו אתו הלויים וכתנת המשכן יקימו אתו הלויים והזר הקרב יומת

יומת: צידי שמים.

כתב הרא"ם, שרש"י מסתמך על פירושו להלן (פסוק נג): "ולא יהי קצף, אם תעשו כמצותי לא יהי קצף, ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהי קצף, כמו שמצינו במעשה קרח (קרח יז, יא) כי יצא הקצף וגו'", והרי במעשה קרח הי' העונש בידי שמים.

והנה, הגו"א הקשה על כך: "שמא קצף דכתיב בידי שמים אעדה קאי... אבל החוטא (היינו - הזר הקרב) בודאי במיתת בית דין". ויש לומר, שבמעשה קרח הרי מתו גם החוטאים, היינו מקריבי הקטורת, בידי שמים. וראה משכיל לדוד.

א, נג

והלויים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהי קצף על עדת בני ישראל ושמדו הלויים את משמרת משכן העדות

ולא יהי קצף: אם תעשו כמצותי לא יהי קצף, ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהי קצף, כמו שמצינו במעשה קרח: כי יצא הקצף וגו' (קרח יז, יא).

ספר חסידים

צריך ביאור:

א. מה מחדש רש"י, והרי מובן מאליו שמכלל לאו אתה שומע הן.

(בשפתי חכמים מפרש שכוונתו "שלא נטעה לומר דהא דכתיב ולא יהי קצף דקאי אדסמין ל"י וחנו בני ישראל וגו' והלויים יחנו וגו', לכן פירש אם תעשו ואם לא תעשו וכו' קאי אעבודת משכן ופריקה וטעינה והקמתו, כמו שמצינו גבי קרח". וקשה: לפי זה הי' לו לומר בקיצור "הא אם יכנסו זרים בעבודתם זו יהי קצף").

ב. "אם תעשו כמצותי" - לכאורה הי' לו לומר "אם לא יכנסו זרים" (וכיוצא בזה), על משקל "ואם לאו שיכנסו זרים כו'".

ג. "שיכנסו זרים" - מדוע אינו אומר "שיקרב זר", כלשון הכתוב לעיל (פסוק נא) "והזר הקרב יומת".

ד. מדוע הוצרך להסתייע ממעשה קרח.

(בשפתי חכמים מפרש שכוונתו להביא ראי' לפירושו לעיל "והזר הקרב יומת, בידי שמים". ודוחק הוא).

ה. במעשה קרח "יצא הקצף" בגלל תלונת ישראל "אתם המיתם את עם ה'", והקצף לא היה קשור כלל לעבודת זר.

והביאור:

בין הפסוק "והזר הקרב יומת" (פסוק נא) לבין "ולא יהי קצף" מפסיקה התורה בפסוק "וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם", ואחר כך בא (התחלת הפסוק שלנו) "והלויים יחנו סביב למשכן העדות".

וקשה:

א. אם הכוונה ב"ולא יהי קצף" היא לעונש של "והזר הקרב יומת", ומדובר בישראל (ולא בלויים), מדוע הפסיקה התורה בין שני פסוקים ("והזר הקרב", ו"לא יהי קצף") המדברים באותו נושא (ענשו של זר הקרב לעבוד עבודה) בענין שונה (מקום חניית ישראל)?

ב. מה מוסיף "ולא יהי קצף" על "והזר הקרב יומת"?

על כרחך, איפוא, ש"ולא יהי קצף" מתייחס ללויים בלבד (שאם לא יחנו סביב למשכן יהי קצף, גם אם הדבר לא יגרום לכניסת זר למקדש). ויש לתמוה: הרי מפורש בכתוב "ולא יהי קצף על עדת בני ישראל"?

לכן מפרש ש"ולא יהי קצף" קשור לחניית הלויים סביב למשכן משום שחניי זו מבטיחה שלא יהי קצף על ישראל: "אם תעשו כמצותי" - אם תקיימו את המצוות האמורות כאן בפרשה, שתוכנם "והלויים יחנו סביב למשכן" (כדלהלן), אזי "לא יהי קצף"; "ואם לאו", אזי "יכנסו זרים בעבודתם זו", ובמילא יהי קצף על ישראל.

פירוש:

עיקר הפרשה הוא "ואתה הפקד את הלויים על משכן העדות גו' והם ישרתוהו גו'" (פסוק נ), היינו ציווי ואזהרה על המחיצה שקבע הקב"ה בין הלויים והישראלים, מחיצה המבטיחה שזר לא יתקרב לעבודת המשכן. זהו שנאמר בהמשך "וחנו בני ישראל איש על מחנהו גו'": הכוונה היא לא רק להבטיח שזר לא יקרב לעבודת המשכן, אלא זהו ענין בפני עצמו - ציווי וחיוב להקפיד על המחיצה האמורה, ובהמשך לזה נאמר "והלויים יחנו סביב למשכן העדות ולא יהי קצף על עדת בני ישראל": הפסוק ממשיך ומבאר עד כמה יש להקפיד על מחיצה זו, המבטיחה שלא יהי "קצף".

זוהי ההדגשה "אם תעשו כמצותי" (קיום המחיצה) לא יהי קצף, ומכלל לאו אתה שומע הן - ביטול המחיצה גורם ל"קצף". אלא שאז ה"קצף" הוא רק "בכח", ולכן מדגיש "ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהי קצף", היינו שדוקא כשביטול המחיצה גורם לכניסת זרים בפועל אזי "יהי קצף" בפועל.

זהו גם הדיוק "שיכנסו זרים בעבודתם זו" (ולא "שיקרב זר"):

בפסוק הקודם מדובר על זר הקרב לעבודת פירוק והקמת המשכן, ולכן נאמר שם "וזהר (כי גם יחיד אסור בכך) הקרב" (לשון המתאים לגבי זר הניגש לעשות עבודה זו): ואילו לגבי ה"עבודה" של פסוקנו, שהיא האיסור לבטל את המחיצה האמורה בין "מחנה" ישראל ל"מחנה" לוי, נקט "שיכנסו (כניסת ישראל למחנה לוי) זרים" (כי כשישראל אחד קובע מושבו במחנה לוי עדיין לא נוצר שם מחנה ישראל).

ומסתייע ממצעה קרח כדי להוכיח שביטול המחיצה בלבד גורם כבר ל"קצף", אבל ה"קצף" בפועל בא רק לאחר שזר עושה עבודה בפועל. שכן, קרח רצה לבטל את המחיצות הקיימות בעם ישראל, כאמרו "כי כל העדה כולם קדושים" (קרח טז, ג), וחטאו גרם לקצף על כל ישראל - "הבדלו מתוך העדה גו' ואכלה אותם כרגע" (שם פסוק כא); אך הקצף יצא בפועל ("יצא הקצף") כשהי' מעשה בפועל של עבודת זר - הקרבת הקטרת על ידי המאטים חמשים איש.

ב, ב

איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו

מנגד: מרחוק מיל, כמו שנאמר ביהושע (ג, ד) אך רחוק יהי' ציניכם וציניו כאלפים אמה, שיוכלו לנא בשבת. משה ואהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו.

צריך ביאור:

א. "מרחוק" - על "ותלך ותשב לה מנגד" (וירא כא, טז) פירש רש"י "מרחוק", ומדוע חוזר על זה שוב.

ב. "מיל" - מדוע הוצרך לבאר את שיעור הריחוק.

ג. "שיוכלו לבא בשבת" זהו סיבה לכך שלא חנו רחוק יותר ממיל, שמזה משמע שבעצם הי' מחנה ישראל צריך להיות רחוק עוד יותר. ויש להבין את טעם הדבר.

ד. המלים "משה ואהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו" מיותרות לכאורה.

ה. לכאורה הי' לו לומר בקיצור "והלויים חונים בסמוך לו".

והביאור:

פירוש מלת "נגד" הוא "נוכח" ("בפני", "לפני" וכיוצא בזה), ומוכן שגם במלת "כנגד" או "מנגד" וכיוצא בזה הפירוש הוא על דרך זה, שהרי זוהי אותה